

De Minister van Justitie en Veiligheid
Prof. mr. F.B.J. Grapperhaus
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum
1 oktober 2019

Contactpersoon
J.M.E. Smilde

Uw kenmerk
2633194

Onderwerp
Advies inzake het Wetsvoorstel Versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit.

Geachte heer Grapperhaus,

De Wetenschappelijke Commissie (WeCo) van de NVvR heeft kennis genomen van het wetsvoorstel Versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit en brengt daarover graag onderstaand advies uit.

Inleiding

In dit wetsvoorstel is het verstoren van het criminele proces als uitgangspunt genomen. Allereerst wordt voorgesteld om het mogelijk te maken verschillende vormen van faciliterende criminaliteit strenger te bestraffen. Het gaat dan over het bedreigen van bestuurders en andere overheidsdienaren, het importeren, exporteren en voorhanden hebben van stoffen die worden gebruikt voor de illegale vervaardiging van harddrugs (precursoren) en voorkomen dat misbruik wordt gemaakt van kwetsbare infrastructurele objecten.

Bedreiging als ondermijning

Het wetsvoorstel gaat uit van het vertrekpunt dat, zoals in de brief van 26 april 2019 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer is aangegeven, bedreiging een onmiskenbaar maatschappelijk probleem vormt dat in toenemende mate zorgen baart (Kamerstukken II 2018/19, 28 684, nr. 560) en dat dit misdrijf steeds meer vergaande uitingsvormen aanneemt.

Terecht gaat de memorie van toelichting (mvt) er vanuit dat dit delict de hele samenleving raakt, dat het een grote inbreuk op de levens van de slachtoffers maakt en een uiting lijkt van de verharding van de maatschappij. Aldus wordt in de mvt erkend dat geweld tegen bepaalde beroepsgroepen, zoals hulpverleners gedurende de uitoefening van hun beroep en ondernemers die onder druk worden gezet om diensten te verlenen aan de georganiseerde ondermijnende criminaliteit, maar ook anderen die zich in het publieke domein begeven en daarin een essentiële rol vervullen, zoals journalisten en advocaten, een ondermijnend effect heeft op de samenleving.

Om die reden strekt dit wetsvoorstel enerzijds tot uitvoering van het in voornoemde brief beschreven voorstel het strafmaximum voor bedreiging te verhogen.

Anderzijds strekt het wetsvoorstel ertoe om in het bijzonder aandacht te geven aan bedreiging van burgemeesters en andere bestuurders. Daartoe wordt in de mvt gesteld dat criminelen zich door middel van intimidatie en dreiging tot ambts- of gezagsdragers richten, waardoor het effectief en integer functioneren, dat van essentieel belang is voor een goede werking van het openbaar bestuur, op onaanvaardbare wijze onder druk komt te staan. Op de langere termijn zou dat de kwaliteit van het openbaar bestuur kunnen ondermijnen, omdat gekwalificeerde personen zich mogelijk tweemaal zullen bedenken alvorens zij zich beschikbaar stellen voor een openbaar ambt. Om die reden wordt voorgesteld een extra strafverhogingsgrond op te nemen voor bedreiging van burgemeesters en andere bestuurders, bovenop de voorgestelde algemene verhoging van de maximumstraf voor dit misdrijf. De bedoeling is hiermee een duidelijk signaal af te geven dat bedreiging in de samenleving niet wordt getolereerd en een passende bestraffing behoeft, dat recht wordt gedaan aan de ontwikkeling in de ernst en impact van deze zeer ingrijpende en ondermijnende vorm van criminaliteit, en dat wordt onderstreept dat ambts- en gezagsdragers in vrijheid en veiligheid hun functie moeten kunnen vervullen. Pogingen tot beïnvloeding van het openbaar bestuur door middel van intimidatie en bedreiging is geenszins acceptabel.

Aanslag op de rechtsstaat

Op 18 september 2019 is een aanslag gepleegd op een strafadvocaat, mr. Derk Wiersum, waarbij deze in aanwezigheid van zijn echtgenote op gewelddadige wijze om het leven is gebracht. Vermoed wordt dat hij om het leven is gebracht vanwege zijn beroep als advocaat. Meer in het bijzonder wordt ervoor gevreesd dat zijn bijstand aan een kroongetuige een achterliggend motief vormt. Algemeen wordt deze aanslag beschouwd als een aanslag op de rechtsstaat en op het openbaar gezag.

In het licht van het voorgaande valt in de visie van de WeCo niet (meer) goed uit te leggen waarom het onderhavige wetsvoorstel een uitzondering maakt voor bestuurders, resulterend in een nog hogere strafmaximum, terwijl evenzeer gevreesd moet worden voor de veiligheid en de beroepsuitoefening van togadragers, zijnde leden van de rechterlijke macht, zoals officieren van justitie en rechters, maar ook de (straf)advocatuur. Een vrees die zich inmiddels heeft gemanifesteerd in een werkelijke aanslag met dodelijke afloop. Een aanslag op een togadrager wordt algemeen gezien en ervaren als een schokkende aanslag op het functioneren van de rechtsstaat, hetgeen niet eenvoudig kan worden achtergesteld ten opzichte van het openbaar bestuur. Daarom wordt verzocht om nadere uitleg waarom het wetsvoorstel zich niet tevens richt op deze beroepsgroepen, en leden van de rechterlijke macht en advocatuur worden gelijk gesteld met bestuurders.

Verder verzoekt de WeCo om een nadere uitleg waarom het wetsvoorstel zich enkel richt op bedreiging en niet ook op andere ernstige geweldsdelicten, zoals vormen van (ernstige)

mishandeling. De WeCo geeft de Minister in overweging om mishandeling van genoemde personen gelijk te stellen aan andere reeds in de wet opgenomen gekwalificeerde geweldsdelicten, zoals mishandeling in gezinsverband.

Motivering

De WeCo meent dat de voorgestelde verhoging van de strafbedreiging in het geval van bedreiging van bepaalde gezagsdragers en volksvertegenwoordigers ook op een ander punt onvoldoende is gemotiveerd. Het verdient aanbeveling enkele voorbeelden van straftoemeting uit de recente praktijk te vermelden. Het lijkt erop dat nu al bedreigingen van burgemeesters en dergelijke relatief streng worden bestraft. Als dit juist is, moet niet de indruk worden gewekt als zouden officier en rechters deze zaken niet voldoende serieus nemen.

Voorkomen misbruik kwetsbare infrastructurele objecten

De WeCo vraagt zich af hoe de voorgestelde strafbaarstelling, die op zichzelf voldoende is onderbouwd, werkelijk de mogelijkheid biedt om de door criminele “binnendringer” veroorzaakte schade te verhalen door oplegging van de maatregel van artikel 36f Sr. Hoe verhoudt deze voorgestelde sanctie zich tot het arrest van de Hoge Raad van 21 maart 2003, *EcLI:NL:HR:AF2835*? Daarin oordeelt de Hoge Raad dat de onbeperkte mogelijkheid van kostenverhaal op grond van het privaatrecht in de bedoelde gevallen in beginsel een onaanvaardbare doorkruising oplevert van de publiekrechtelijke regelgeving met betrekking tot de kosten die de politie maakt ter uitvoering van haar publiekrechtelijke taak. De mvt zou tenminste op dit vraagstuk moeten ingaan. Daarenboven zou in de mvt naar de OM-richtlijn 2019R005 en de LOVS oriëntatiepunten moeten worden verwezen. Daarin wordt vooral gesproken over taakstraffen en onvoorwaardelijke gevangenisstraffen van niet meer dan vier maanden.

Kostenverhaal

De WeCo kan zich verenigen met de voorgestelde maatregel, al moet worden aangetekend dat er in de praktijk geen spectaculair effect van de toepassing ervan te verwachten is. Meestal worden immers de kleine jongens gepakt en blijven de grote buiten schot. Overigens speelt hier hetzelfde probleem als hierboven geschetst naar aanleiding van de strafbaarstelling van het misbruik van kwetsbare infrastructurele objecten.

Opmerkingen van tekstuele aard

In art. 13d Opiumwet en 56a Wet wapens en munitie is de “rechtbank” opgenomen. In de mvt worden “rechtbank” en “rechter” door elkaar gebruikt, maar wordt wel consequent de officier van justitie genoemd en niet de advocaat-generaal. Ware het niet beter om “rechtbank” te vervangen voor “het gerecht” of “de rechter”, dan wel om in de mvt op te nemen dat onder rechtbank ook het gerechtshof valt? Daardoor wordt de indruk voorkomen dat enkel in eerste aanleg een dergelijke vordering kan worden gedaan.

De Wetenschappelijke Commissie van de NVvR,

C.E. du Perron

voorzitter